

Dr. Valeriu BUJOR,
conferențiar universitar

Tatiana CIAGLIC,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

REFERINȚE PRIVIND NOȚIUNEA DE POLITICĂ PENALĂ

Rezumat

Criminalitatea fiind un fenomen social negativ mereu a fost în vizorul legislatorilor, iar reducerea, descoperirea, sancționarea acesteia reprezintă o preocupare esențială a teoreticienilor și practicienilor din domeniul dreptului penal, criminologiei, criminalistici, statisticii judiciare etc. Dat fiind faptul că aceste sarcini majore necesită o abordare complexă și sistemică apare noțiunea de politică penală. Prezentul articol își propune ca scop definirea conceptuală a termenului „politică penală”.

Summary

Criminality, being a negativ social phenomenon, has always been in the legislators' attention. Reducing, discovering and sanctioning of criminality is an important preoccupation of theoreticians and praticians in the area of criminal law, criminology, criminalistics, judicial statistics, etc. From the fact that these major tasks require a complex and systemic approach, stems the notion of criminal policy. This article aims at conceptually defining the term criminal policy.

În circuitul științific, referitor la domeniul controlului social asupra criminalității, sunt utilizate diverse noțiuni, inclusiv noțiunea de politică penală.

În rândurile teoreticienilor și practicienilor în domeniul penal și al altor științe adiacente nu există un consens referitor la esența acestui termen în pofida importanței științifico-practice. Mai mult ca atât, sensul determinativului de politică penală, fiind folosit în diferit context, generează diverse înțelesuri. Tratarea diferită a termenului conferă o stare confuză, reducând, sporind sau chiar denaturând conținutul acestuia. În acest context ne-am propus o trecere în revistă a unor definiții ale politicii penale și o schițare în linii generale a principalelor repere la stabilirea conținutului acestei noțiuni.

În mod logic, a determina sensul, înțelesul unei noțiuni înseamnă a descoperi esența și conținutul acesteia prin determinarea caracteristicilor sale generale și particulare, necesare și suficiente pentru deosebirea noțiunii date de celelalte. Stabilirea conținutului determinativului de politică penală se realizează prin indicarea obiectului și metodei acestuia, adică descrierea acelor semne care îi conferă un caracter specific în sfera asigurării securi-

tății criminologice a societății, statului și persoanei.

Vom porni de la o definire generală a termenului „politică” tratat de dicționarele explicative și enciclopedice ale limbii române. Acestea definesc termenul politică drept practica de guvernare a unui stat; ca entitate ce se referă la organizarea și exercitarea puterii într-o societate organizată, guvernarea unei țări; capacitate de a conduce de a guverna treburile unui stat; maniera de guvernare a unui stat; abilitate politică la atingerea unui scop; formă de organizare și conducere a comunităților umane prin care se instituie și menține ordinea internă și garantează securitatea externă a comunității respective; tactica, strategia, metodele și mijloacele folosite de organele puterii în vederea realizării obiectivelor fixate¹.

¹ S. Bejan, *Dicționar explicativ usual al limbii române*, Ed. Litera, Chișinău, 1999, p. 429; I. Coteanu, L. Seche, M. Seche, *Dicționar explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 820; I. Oprea, C. Pamfil, R. Radu, V. Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, Ed. Litera Internațional, București-Chișinău, 2007; M.D. Popa, *Dicționar enciclopedic*, Vol.V O-Q, Editura Enciclopedică, București, 2004.

Termenul de „politică” a fost introdus în lexicul nostru de către ilustrul gânditor Aristotel ce percepea politica drept o formă civilizată a societății ce servește atingerii „bunăstării generale” și „vieții fericite”. Din acele timpuri această noțiune a fost dezvoltată, în prezent lipsind o opinie comună în rîndurile politologilor referitor la definirea acesteia. Un motiv al acestei stări a lucrurilor este caracterul polisemantic al termenului politică.

Politologii Iu.V. Irhin, V.D. Zotov, L.V. Zotova specifică subiectul și obiectul politicii, afirmînd că aceste categorii importante ale dreptului umanist rațional pot fi raportate și la entitatea nominalizată. Politica, în opinia cercetătorilor nominalizați, presupune o anumită dorință (intenție) a unui subiect de a acționa, influența alt subiect – care se prezintă în ipostaza de obiect, percepe influența și se conformează normelor comportamentale propuse. În acest context este relevant faptul că subiect al politicii pot fi un șir întreg de entități de la individ luat ca unitate socială până la grupuri sociale divizate în baza diverselor criterii². Unul dintre aceste criterii poate fi și predispunerea la infracțiune sau comiterea acesteia, ca o caracteristică criminologico-penală a individului ce creează un grup social bine determinat asupra căruia, dar nu numai, este orientată politica penală a statului.

Statul asigură respectarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei în stat, prin urmare, o preocupare esențială a acestuia este curmarea fenomenului infracțional prin prevenirea și reducerea numărului și/sau pericolului social al infracțiunilor ca atentate la valorile sociale supreme protejate de acesta. Scopurile date sunt realizate prin elaborarea și aplicarea unui complex de mijloace și măsuri menite să asigure atingerea acestor obiective formînd o politică publică în domeniul controlului social asupra criminalității.

O analiză a cadrului doctrinar ne permite să constatăm că cercetătorii utilizează diverse noțiuni pentru a desemna această direcție de activitate a statului ca: politica penală, politica juridico-penală, politica anticrimă etc.

² Ю.В. Ихрин, В.Д. Зотов, Л.В. Зотова, *Политология*, Изд. Юристъ, Москва, 2000, р. 12.

Atenția noastră este îndreptată spre înțelegera noțiunii de politică penală și termenilor similari acesteia. Apar contradicții la stabilirea conținutului și corelația fiecărui dintre acestea. Totodată, referindu-se doar la termenul de politică penală, observăm o diversificare în tratarea acestuia generată posibil de nivelurile diferite de abordare a cercetătorilor – tradițional, în sens larg și în sens restrîns.

Afirmării politicii penale i s-a acordat o atenție deosebită în spațiul ex-sovietic începînd cu a doua jumătate a sec. XX. Putem presupune că această atitudine a fost generată de încercările de a asigura o bază științifică solidă combaterii criminalității, concepută ideologic ca un rudiment al orînduirii capitaliste. În susținerea afirmației enunțate propunem atenției următoarea definiție, ce scoate în evidență scopurile politicii penale sovietice, expusă de cercetătorii P.S. Daghel, I.M. Galiperin, V.I. Kurleandski, M.I. Kovaleov și Iu.A. Voronin aceștia concepînd politica penală ca orientare a activității statului privind realizarea măsurilor social-politice și economice în vederea elaborării mijloacelor juridico-penale optimele cu scopul lichidării criminalității în țară³.

Cercetătorul A.I. Stahov afirmă că politica penală reprezintă activitatea statului și organizațiilor obștești precum și o formațiune complexă, multiaspectuală social-politică, obiect al acțiunii căreia este criminalitatea⁴.

O definiție generală este dată de cercetătorii I.D. Gauhman și Iu.I. Leagupov care concep politica penală ca principii generale, orientări și perspective ale protecției relațiilor sociale de atentatele criminale (combaterea criminalității) ce se bazează pe cunoașterea legităților obiective ale dezvoltării societății

³ П.С. Дагель, *Значение 26 съезда КПСС для советской уголовной политики: Проблемы повышения эффективности борьбы с преступностью*, Иркутск, 1983, р. 5; М.И. Ковалев, Ю.А. Воронин, *Криминология и уголовная политика*, Свердловск, 1980, р. 8.

⁴ Я.Г. Стахов, *Современная уголовная политика и совершенствование взаимодействия правоохранительных органов субъектов Российской Федерации при ее реализации*. Монография. / Под научн. ред. докт. юрид. наук, проф. В.П. Ревина, М., Академия управления МВД России, 2003, р. 7.

într-o perioadă istorică determinată și naturii formării social-economice existente⁵.

Analogic, într-o oarecare măsură, tratează problema abordată A.D. Boiko care înțelege sub termenul de politică statală de combatere a criminalității stabilirea obiectivelor, principiilor și mijloacelor de realizare ale acelei părți a activității, care are ca obiect de acțiune atât criminalitatea luată de sine stătător precum și acele relații sociale, care o determină⁶.

Alt doctrinar, I.A. Ismailov astfel se expuse asupra subiectului cercetat: politica penală este o direcție de activitate a statului, realizată la nivelul conducerii politice ce ține de luarea și realizarea deciziilor concrete ce au ca scop de bază crearea și aplicarea măsurilor focalizate asupra combaterii criminalității.

V.P. Revin specifică – politica penală este activitatea statului privind protecția societății de criminalitate, elaborarea și realizarea a unei strategii optime chemată să asigure atingerea scopului stabilizării și reducerii nivelului criminalității⁷.

În continuare sunt abordate definiții ce reduc înțelesul termenului de politică penală, în special în sensul modalității de realizare a acesteia prin prisma dreptului penal, ca exponent conceptual a determinativului tratat. Acest fapt permite crearea unei viziuni unitare asupra noțiunii supuse studiului.

Cercetătorul S.S. Bosholov care stabilește că sub termenul de politică penală urmează a se înțelege: politica de stat (doctrina) de combatere a criminalității expusă în actele normative corespunzătoare (legi, hotărâri); teoria științifică și sinteza cunoștințelor politice, sociale și juridice corespunzătoare; un domeniu separat al activității sociale orientată

asupra influenței active asupra criminalității și altor încălcări de lege⁸.

A.A. Gherțenzon – politica penală este o parte a politicii comune alături de politica economică, social-culturală etc. Aceasta orientează activitatea organelor puterii de stat și a societății civile în lupta cu infracțiunile și alte fapte social periculoase bazându-se pe executarea exactă a legilor⁹.

Cercetătorii A.I. Korobeev, A.V. Uss, Iu.V. Golik afirmă că politica penală ar desemna o linie generală care determină principalele direcții, scopuri și mijloace de influență asupra criminalității prin crearea legislației și practicii (experienței) de aplicare a legislației penale, procesual-penale, de executare, dar și elaborare, realizare a măsurilor orientate spre prevenirea criminalității¹⁰.

I.Iu. Zvecearovski astfel tratează subiectul: politica penală reprezintă un domeniu determinat al activității, creat pe baza legităților obiective ale dezvoltării societății, promovat de către organele și organizațiile de stat competente în domeniul protecției drepturilor și libertăților cetățeanului, societății și statului în general de atentatele criminale, realizat prin aplicarea sancțiunii și altor măsuri cu caracter juridico-penal asupra persoanelor care le-au comis, precum și prevenirea infracțiunilor cu ajutorul educației juridice, măsurilor de profilaxie individuală și celor cu caracter special criminologic¹¹.

A.V. Malko specifică – politica penală reprezintă o activitate științific fundamentată, coerentă și sistemică a organelor de stat și municipale privind crearea unui mecanism efectiv de reglementare juridică, privind utilizarea civilizată a mijloacelor juridice la atingerea unor

⁵ Л.Д. Гаухман, Ю.И. Ляпунов, *Понятие советской уголовной политики и ее основные направления*, М, 1980, р. 4.

⁶ А.Д. Бойко, «Понятие и принципы государственной политики борьбы с преступностью», în *Материалы конференции «Формирование государственной политики борьбы с преступностью»*, Москва, 1997, р. 18

⁷ *Уголовная политика и ее реализация органами внутренних дел: Учебник* / Под ред. Л.И. Беляевой. М., Академия управления МВД России, 2003, р. 7.

⁸ С.С. Босхолов, *Основы уголовной политики: конституционный, криминологический, уголовно-правовой и информационный аспекты*, М., 1999, р. 32.

⁹ А.А. Герцензон, *Уголовное право и социология*, М., 1970, р.178

¹⁰ А.И. Коробеев, А.В. Усс, Ю.В. Голик, *Уголовно-правовая политика: тенденции и перспективы*, Красноярск, 1991, р. 7.

¹¹ И.Э. Звечаровский, *Современное уголовное право России: понятие, принципы, политика*, СПб.. Издательство «Юридический центр Пресс», 2001, р. 75.

astfel de scopuri, precum asigurarea mai amplă a drepturilor și libertăților persoanei și cetățeanului, fortificarea disciplinei, legalității și ordinii de drept, crearea stăruinței juridice și ridicarea nivelului culturii juridice, vieții societății și omului¹².

G.A. Zlobin, G.L. Krigher, A.M. Iakovlev înțeleg sub termenul de politică penală doar acea parte a politicii de stat în domeniul combaterii criminalității care se realizează prin metodele și mijloacele dreptului penal¹³.

Tindem a remarca în acest șir definiția dată de cercetătorii N.I. Zagorodnikov și N.A. Strucikov care definesc astfel noțiunea tratată – politica penală reprezintă o direcție a politicii sovietice în cadrul căreia se formează cerințele inițiale privind combaterea criminalității prin intermediul elaborării și aplicării unui cerc larg de măsuri de prevenire, crearea și aplicarea normelor juridice materiale și procesuale ce stabilesc criminalizarea și penalizarea, precum și decriminalizarea faptelor, prin intermediul determinării spectrului de măsuri de constrângere ale statului accesibile în vederea combaterii criminalității¹⁴.

Cercetătorul Iu.E. Permeakov propuse următoarea definiție a politicii penale – direcție de activitate a organelor și organizațiilor de stat bazată de legitățile obiective ale dezvoltării societății în vederea protecției intereselor cetățenilor de la atentate criminale, realizată prin aplicarea pedepselor sau măsurilor de influență administrativ-contravențională și obștească asupra oamenilor care le-au comis, precum și prevenirea infracțiunilor prin amenințarea cu aplicarea sancțiunii¹⁵.

În acest context, în pofida faptului că mijloacele și metodele de realizare a politicii penale prin elaborarea și aplicarea cadrului

normativ penal se strecoară ca un fir roșu în definițiile propuse atenției, totuși observăm că cercetătorii nominalizații, fiind restrânși de terminologia săracă utilizează termenul politică penală practic „încărcându-l” cu conținutul de politică anticrimă. Această tendință se resimte cu atât mai mult cu cât definiția tratează termenul într-un sens mai larg, tradițional și diminuează abordarea în sens îngust a noțiunii tratate, până la substituirea și identificarea politicii penale cu politica juridico-penală. În acest context, putem trasa paralele cu definirea dreptului penal, politica penală fiind atribuită aceluiași cadru semantic.

Prin urmare politica penală ține de elaborarea și aplicarea cadrului normativ penal, realizată prin criminalizarea, penalizarea, depenalizarea faptelor dar și procedura de judecare și executare/ispășire a pedepsei care, la rândul lor, au un rol determinant în atingerea scopurilor și sarcinilor dreptului penal – a apăra împotriva infracțiunilor și a preveni săvârșirea de noi infracțiuni.

Pentru a exclude potențiala incertitudine generată de utilizarea termenului politică penală au fost întreprinse încercări de a substitui această noțiune cu cea de politică anticriminală sau politică punitivă¹⁶. Însă, cu referire la acest subiect, având în vedere cele expuse mai sus, specificăm că politica anticrimă și politica penală sunt noțiuni diferite și de sine stătătoare. Astfel, politica anticrimă are un sens mai larg decât politica penală dar mai îngust decât cea de politică criminologică, deoarece ultima include și componente de asigurare a suportului științific, de formare profesională a specialiștilor antrenați în activitatea anticrimă¹⁷. În acest sens, specificăm că scopul general al criminologiei este fundamentarea unei politici penale eficiente în măsură să determine prevenirea și combaterea fenomenului infracțional¹⁸.

¹² А.В. Малько, «Правовая политика и российское законодательство XIX в», în *Законодательство России в 21 веке*, М., 2002, p. 30.

¹³ *Курс советского уголовного права*, Ленинград, 1981, p. 412.

¹⁴ Н.И. Загородников, Н.А. Стручков, «Направления изучения советского уголовного права», în *Советское государство и право*, № 7, 1981, p. 4.

¹⁵ В.Е. Квашиш, *Гуманизм советского уголовного права*, М., 1969, p. 5.

¹⁶ В.Е. Квашиш, *Гуманизм советского уголовного права*, М., 1969, p. 5.

¹⁷ О. Bejan, *Dicționar de criminologie*, Ed. Ericon SRL, Chișinău, 2009, p. 75.

¹⁸ G. Gladchi, *Criminologie*, Ed. MUSEUM, Chișinău, 2001, p. 15.

Astfel, politica anticrimă, politica criminologică și politica penală sunt intercorelate și creează un sistem cu toate caracteristicile specifice acestuia – elemente, structură, funcție, în care politicii penale îi revine rolul și menirea sa.

În concluzie, putem extrage principalele repere de ordin general referitoare la definirea conceptuală a politicii penale:

– politica penală este o politică de stat științific fundamentată, elaborată și aplicată de către organele abilitate de stat;

– politica penală ține de elaborarea cadrului normativ penal realizată prin criminalizarea, penalizarea și decriminalizarea faptelor, dar și elaborarea legii procesual-penală și execuționale în domeniul penal;

– politica penală este direcționată împotriva infracțiunilor și are drept scop apărarea valorilor sociale dominante în societate și intereselor legitime ale persoanei, societății, statului.

Generalizând aceste repere, putem da următoarea definiție operațională acestui termen ca politica statului, elaborată și aplicată de organele abilitate de stat, realizată prin criminalizarea, penalizarea și decriminalizarea faptelor, dar și elaborarea aspectelor procesual-penală și execuțional-penală orientate spre apărarea împotriva infracțiunilor și prevenirea acestora.

Bibliografie:

1. S. Bejan, *Dicționar explicativ uzual al limbii române*, Ed. Litera, Chișinău, 1999.
2. I. Coteanu, L. Seche, M. Seche, *Dicționar explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.
3. I. Oprea, C. Pamfil, R. Radu, V. Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, Ed. Litera Internațional, București-Chișinău, 2007.
4. M.D. Popa, *Dicționar enciclopedic*, vol.V O-Q, Editura Enciclopedică, București, 2004.
5. O. Bejan, *Dicționar de criminologie*, Ed. Ericon SRL, Chișinău, 2009.
6. G. Gladchi, *Criminologie*, Ed. MUSEUM, Chișinău, 2001.
7. Ю.В. Ихрин, В.Д. Зотов, Л.В. Зотова, *Политология*, Изд. Юристъ, Москва, 2000, p. 12.
8. Я.Г. Стахов, *Современная уголовная политика и совершенствование взаимодействия правоохранительных органов субъектов Российской Федерации при ее реализации*. Монография. / Под научн. ред. докт. юрид. наук, проф. В.П. Ревина, М., Академия управления МВД России, 2003.
9. Л.Д. Гаухман, Ю.И. Ляпунов, *Понятие советской уголовной политики и ее основные направления*, М, 1980.
10. А.Д. Бойко, «Понятие и принципы государственно-правовой политики борьбы с преступностью», în Материалы конференции «Формирование государственной политики борьбы с преступностью», Москва, 1997.
11. *Уголовная политика и ее реализация органами внутренних дел: Учебник* / Под ред. Л.И. Беляевой. М., Академия управления МВД России, 2003.
12. С.С. Босхолов, *Основы уголовной политики: конституционный, криминологический, уголовно-правовой и информационный аспекты*, М., 1999.
13. А.А. Герцензон, *Уголовное право и социология*, М., 1970.
14. А.И. Коробеев, А.В. Усс, Ю.В. Голик, *Уголовно-правовая политика: тенденции и перспективы*, Красноярск, 1991.
15. И.Э. Звечаровский, *Современное уголовное право России: понятие, принципы, политика*, СПб., Издательство «Юридический центр Пресс», 2001.
16. А.В. Малько, «Правовая политика и российское законодательство XIX в», în *Законодательство России в 21 веке*, М., 2002.
17. Н.И. Загородников, Н.А. Стручков, «Направления изучения советского уголовного права», în *Советское государство и право*, № 7, 1981.
18. В.Е. Квашис, *Гуманизм советского уголовного права*, М., 1969.